

חיישינן שמא יוקרו חטיין, ואם תפרענה כפי שויה של ככר בשעת הפירעון, נמצאו באות לידי רבית. (6)

ודחינן: אפילו תימא דמתניתין אזלא כהלל, נמי לא קשיא מהתם. דהא דמשמע ממתניתין דבחול שרי ללות ככר בככר, מיירי באתרא דקוין דמיה של הככר, ושויה ידוע לכל. ולכך שרי אף ללוות סתם. ואם יתיקרו, יתן דמיהן כפי שהיו שוות בשעת הלואה.

והא דאסר הלל ללוות בסתם, איירי באתרא דלא קוין דמיה של הככר. שעדיין לא יצא השער, ואין ידוע לכל שויה של הככר. דבהכי אית לן למיחש שמא תתייקר הככר. ומאחר שלא נודע להם שויה שעת הלואה, תפרענה כפי שער של שעת הפירעון, ותבא לידי רבית.

שנינו במתניתין: ואם אינו מאמינו, מניח טליתו אצלו, ועושה עמו חשבון לאחר השבת.

איתמר: הלואת יום טוב — רב יוסף אמר: לא ניתנה ליתבע בבית דין. שאם תבע את חבירו בבית דין לפרוע לו הלואה זו, אין בית דין נזקקין לה לעולם, ואינם מחייבים אותו לפרועה.

ורבה אמר: הלואת יום טוב ניתנה ליתבע בבית דין. (7)

ומפרשינן: רב יוסף אמר, "לא ניתנה ליתבע", משום דאי אמרת דניתנה ליתבע, אתי המלוה למיכתב את ההלואה [ואף על פי שנוטלה בלשון "שאלה", נמי איכא למיחש לכך. תוספות]. (8)

6. וקשיא, הא אין האיסור בהלואה גופה, אלא בפירעון. שהרי מותר ללות לכתחלה סאה, על דעת שאם יוקרו החטים יתן לו את דמיהם של שעת ההלואה.

ויש לומר, דלפי שאין הנשים מקפידות על יוקר הכרות, אסר הלל את עצם ההלואה, עד שיעשוה דמים. שמא יוקרו החטים, ותחזיר לה ככר ולא דמים. כדי שלא תיראה כצרת עין. אי נמי, שמא לא תדע שהוקרו החטיין.

ולפי זה משנינן, דאיירי בקיין דמייהו. דבכי האי גוונא, אף על פי שלותה סתם, הוי כעין מקח, וכאילו עשאתו דמים. ולא תתבייש להחזיר את הדמים. רמב"ן וריטב"א.

והר"ן כתב, דשאני ככרות שאין דמיהן ידועים שהרי אין בעל הבית עושה את ככרותיו במשקל.

ולפי זה אתי תירוץ הגמרא כפשוטו.

7. ונקטו כל הפוסקים דמקח שנעשה באיסור חל בדיעבד.

וכתב השלטי גיבורים בפרק "משילין" דמוכח כן מהא דנקטינן הלואת יום טוב ניתנה ליתבע. אלמא חיילא ההלואה.

ודחה הש"ך בחושן משפט ריש סימן רח את ראיתו. דהא אף אי נימא דלא חיילא, מכל מקום הרי המעות גזל בידו. ומצד תביעת גזל יתבענו. ויש ליישב הראיה, דהנה יש לדקדק, אמאי דנקט רבא "הלואת" יום טוב ניתנה ליתבע, ולא קאמר "שאלת" יום טוב, דהיא עיקר דינא דמתניתין. וצריך לומר דלרבותא נקטה. דאף "הלואה" ניתנה ליתבע.

ואי לא חיילא ההלואה, בין כך אינו תובעו אלא מדין גזל. ומאי רבותא איכא בזה? חתם סופר.

8. וקשה, הא אמרינן לעיל דבלשון "שאלה"